

Skådespel i STOPP – vad gick fel?

- Ledarens instruktioner

1. Förutfattade meningar om mens

1: Vad betyder det här med mens riktigt?

2: Nu är du en vuxen kvinna^[1]!

3: Precis, nu när du har fått mens kan du fast få barn^[2]!

1: Ojdå, inte väl ändå, eller vi är ju ännu barn ... Jag tycker nog det här är lite äckligt.^[3] Lillebror sa att nu kommer jag alltid att vara ilsken när jag har mens^[4].

Det störde mig att också han märkte att vi köpte bindor i butiken.

3: Äsch, inte luktar de något, men visst gör det jätteont i magen. Och jo, jag får nog alltid höra att jag har ”menshumör”^[5] om jag är irriterad även om jag inte ens skulle ha mens.

2: Jo, ont i magen har man nog!^[6] Och jag fick också höra att jag var äcklig när vi var hos kompisarna på stugan och jag hade mens!

1: Hej, vet ni vad? Vår familj har familjebekanta i Uganda och flickan i familjen berättade att mensens betyder att man är sjuk^[7]! Är det manne sant?

STOPP – förklaringar för ledaren

^[1] Det att mensens börjar betyder inte ännu att man skulle vara vuxen eller redo för vuxenlivet. Det är en naturlig del av tonåren, men barndomen fortsätter ändå. Man bör även beakta köns mångfalden och diskutera den med spejarscouterna: alla som har mens är inte kvinnor och alla kvinnor har inte mens.

Könsidentiteten kan vara en svår sak och det är viktigt att ingen placeras i ett visst fack bara baserat på utseendet eller de egna förutfattade meningarna.

^[2] Mensens betyder inte att man skulle vara redo att få barn, även om kroppen nu skulle klara av det. Dessutom kan inte alla som har mens få barn överhuvudtaget.

[3] Äcklighet eller äckel är vanliga mensrelaterade stereotyper, men mensen är en normal sak och man behöver inte äcklas över dem. Vilka positiva adjektiv kunde man koppla till mensen?

[4] Mensen kan förorsaka humörsvängningar och irritation, men ingen persons känslor får någonsin åsidosättas med antagandet att de bara beror på mensen. Dessutom är det skadligt att definiera livmoderbärarens negativa känslor eller åsikter som ”klagomål” eller ”mensberoende”, eftersom man på det sättet förringar andras möjligheter att uttrycka besvärliga saker, vara av annan åsikt om något osv.

[5] Användningen av sådana här ord ökar stereotyperna om mens och stärker uppfattningen att känslor endast skulle bero på mens. På det här sättet förringar man andras känslor.

[6] Mensen kan orsaka smärta, men alla upplever den olika: vissa har värk medan andra inte har det.

[7] Mens betyder inte att man skulle vara sjuk, utan den är en naturlig del av uppväxten.

Stödfrågor för diskussionen:

- Vet ni hurdana andra tankar det finns om mens och som inte stämmer?
- Hur upplevs mensen i Finland? Är den naturlig eller är den förknippad med negativa uppfattningar?
- Har mensen även samhällsliga effekter?

2. Utbildning och kunskaper

1: Aj, det gör ont i magen!

2: Äsch, så synd. Det går nog om!

3: Titta på din klänning! Där är något rött på den!

1: Vad, något rott? Det är blod! (Hon börjar gråta) Det kommer DÄRIFRÅN, vad är det som händer mig?^[8]

2: Hjälp, tänk om du dör nu?^[9] (Rädd)

1: Jag vill inte dö, hjälp mig!^[10]

3: USCH, du måste gå hem genast! Det där är äckligt!^[11] Mamma sa att det är skamligt om andra ser att man blöder.

1 går gråtande hemåt^[12] medan de andra fortsätter till skolan.

STOPP – förklaringar för ledaren

^[8] I Uganda och många andra länder (även Finland) är det många som inte nödvändigtvis vet vad som händer dem när mensens börjar och det kan vara skrämmande. Det beror på att man inte har talat tillräckligt om mensens.

^[9] Man dör inte av mens.

^[10] Det kan kännas skrämmande när man börjar blöda och inte vet vad som händer. Alla har rätt att känna till hur deras kroppar fungerar och därför skulle det vara bra om man talade tillräckligt mycket om mens.

^[11] Äcklighet eller äckel är vanliga mensrelaterade stereotyper, men mensens är en normal sak och man behöver inte äcklas över dem. Vilka positiva adjektiv kunde man koppla till mensens?

^[12] Vissa är tvungna att stanna hemma på grund av mensens och de tappar därmed skoldagar. Är det rätt? Hur kunde detta rättas till? (Mensskydd, information om vad som händer, bra toaletter m.m.)

Stödfrågor för diskussionen:

- Hurdan är situationen i Finland, vet barn vad mensens är när den börjar?
 - Borde alla ha rätt att få veta vad som händer i deras kropp? Vem har ansvaret för att förmedla den här informationen?
-

3. Uppfattningar

Mamman: Nu när du också har fått blödningar är det viktigt att du kommer ihåg några viktiga saker.

Lillasystemern: Aj vad då?

Storasytemern: Viktiga **kvinnosaker!**

Mamman: Just det. När du blöder finns det många saker **som du inte bör göra!**

Det viktigaste är att **du inte får gå till heliga platser, kyrkan eller moskén** när du har mens, eftersom du är **oren.**

Storasytemern: Precis! **Och du får inte heller laga mat, eftersom den blir skämd!**

Lillasystemern: Jag är inte oren. Inte lärdes vi så i skolan! I scouterna har vi en grej där vi talar om också de här sakerna och där sades det nog att blödningar inte är något orent utan helt normalt!

Mamman: Jo, jag hörde om det där, men mat lagar du ändå inte!

Lillasystemern: Ni borde nog också ta och lära er ...

STOPP – förklaringar för ledaren

^[13] Det att mensen börjar betyder inte ännu att man skulle vara vuxen eller redo för vuxenlivet. Det är en naturlig del av tonåren, men barndomen fortsätter ändå. Man bör även beakta köns mångfalden – trots det biologiska könet är inte alla som har mens kvinnor och alla som är kvinnor har inte mens.

^[14] Man kan göra samma saker under mensen som när man inte har mens, till exempel simma, utöva hobbyer eller gå i skolan. Då måste man bara se till att man har ett lämpligt mensskydd, till exempel en tampong eller menskopp när man ska simma.

^[15] Det som sägs i den här repliken är skadligt för jämställdheten, eftersom det begränsar omgivningen när man har mens och stämplar alla människor som orena även om mensen är en helt normal sak. Hur skulle det kännas om något skulle förbjudas för er på grund av någon av era egenskaper? (Exempelvis mens, långt eller kort hår, färg på tröjan)

^[16] Det finns sådana här uppfattningar eftersom människor inte har tillräckligt med information om mens. Men blir inte skämd på grund av mens.

Stödfrågor för diskussionen:

- Hur kunde man minska på skadliga uppfattningar?

4. Inställningar, beteenden och attityder hos medlemmar i gemenskapen

1: Jag tror inte jag ids komma och hoppa.

2: Kom ens och veva, någon måste ju veva.

1: Jag vill inte (säger hon ilsket).

En grupp andra barn börjar reta henne:

3: Haha, titta där, hon är riktig **mensig^[17]** i dag! Har **du mens, eller^[18]**?!

4: USCH **ÄCKLIGT^[19]**, hon har mens!

1: Sluta, jag har **bara en dålig dag^[20]**!

3: **Det är mens som gör dig arg**, usch nu är du **alltid arg^[21]**!

4: **Du luktar mens^[22]**, usch! Spring till toan!

STOPP – förklaringar för ledaren

^[17] Användningen av sådana här ord ökar stereotyperna om mens och stärker uppfattningen att känslor endast skulle bero på mens. På det här sättet förringar man andras känslor.

^[18] Ingen ska göra några antaganden om mens, eftersom det kan vara sårande och störa den andra personens integritet. Man ska inte heller göra några antaganden om kön eller mens baserat på utseendet.

^[19] Äcklighet eller äckel är vanliga mensrelaterade stereotyper, men mens är en normal sak och man behöver inte äcklas över dem. Vilka positiva adjektiv kunde man koppla till mens?

^[20] Det är bra att tala ut om sina känslor och berätta om man har en dålig dag.

[21] Mensen kan förorsaka humörsvängningar och irritation, men ingen persons känslor får någonsin åsidosättas med antagandet att de bara beror på mensen.

[22] Mensen luktar inte när man ser till hygien och menshälsan. Man behöver alltså inte oroa sig för att andra skulle kunna lukta sig till att man har mens.

Stödfrågor för diskussionen:

- Hur påverkar mobbning skolgången?
 - Hur påverkar åsikterna och attityderna hos personer i gemenskapen hur en individ tänker om saker och ting?
 - Blir elever i er skola retade eller mobbade? På vilka grunder?
-

5. Menshygien

1: Hej, är allt väl?

2: Jag tror att min mens just började (viskande).

2: Nå men gå till toaletten då, jag kan följa med!

De övriga fortsätter att hoppa medan de två går till toaletten.

2: Här finns ju **inget vatten!**[23] Jag kan ju inte ens tvätta klänningen.

1: Åh, det är alltid samma sak!

2: **Hjälper inte annat än att gå hem!**[24] Vi skulle ju ha matematik nu, mitt favoritämne. (Säger hon ledsamt och börjar gå hemåt.)

1 kommer tillbaka till kompisarna.

3: Vart gick 2?

1: Hon måste gå hem. Toaletten var igen i dåligt skick.

3: Aah, okej, **det är nog inte rättvist att man alltid måste skippa skolan när man har mens.** [25]

Klockan ringer och kompisarna går tillbaka till lektionen.

STOPP – förklaringar för ledaren

[23] Om vatten eller papper saknas i toaletterna är det nästan omöjligt att sköta menshälsan. Dessutom kan det hända att det inte finns några toaletter i skolan i Uganda. Det här medför för sin del att man skippar skoldagar på grund av mensen, eftersom man inte kan byta bindor eller andra produkter under skoldagen.

[24] Många är tvungna att stå över skoldagar på grund av mensen. Under mensen kan man göra precis samma saker som när man inte har mens, men om man inte äger mensskydd eller skolan saknar toaletter kan det hända att man inte har några alternativ.

[25] För jämlikhetens skull skulle det vara viktigt att alla har samma möjligheter att studera och lära sig. Att lära sig är en grundläggande rättighet för alla!

Stödfrågor till diskussionen:

- Hurdana borde toaletterna vara för man enkelt ska kunna sköta menshälsan?
 - Är det rättvist att man är tvungen att stanna borta från skolan när man har mens?
 - Vad leder det till om man är borta från skolan? (Om man alltid stannar borta från skolan när man har mens missar man en stor del av undervisningen, man blir efter de andra eleverna och man kanske blir tvungen att gå om klassen om man är borta till exempel när proven hålls. Jämställdheten och samhället påverkas också av att en del av befolkningen står i en svagare ställning på grund av mens.)
 - Hurdan är situationen i Finland? Måste man i Finland ibland stanna borta på grund av mens?
-

6. Produkter

1: O-ou!

2. Nå, vad nu?!

1: Jag tror att mensen precis började! (Blygt)

2: Vi springer snabbt till simhallen, där finns en toa och i caféet kan man köpa tamponger. Det gör inget om man har mens!

1: Usch, jag vill nog inte använda någon tampong! Jag hörde att man blir **sjuk** av dem. De ger **cancer!**^[26] Dessutom kan man ju inte **simma med den!**^[27]

2: Pyttsan, inte ger de någon cancer eller annan sjukdom, jag har alltid använt dem!

1: Aja, till mig sades det nog så ... Men kanske jag ändå inte vill komma ...

2: Varför? Vi köper de där tampongerna och så är allt bra.

1: Nja, men alltså, äsch jag kan ju inte använda sådana och dessutom (lågmlt) **har jag inte råd med dem.**^[28]

2: **Inte är de ju så dyra.**^[29]

1: Visst är de! Jag får alltid bara några bindor och **de ska räcka!**^[30], eftersom vi inte har råd att köpa fler.

2: Oj! Så har jag nog aldrig sett på saken!

2: Gissa vad! (Gräver i väskan.) Jag har en extra tampong här och jag kan berätta hur du sätter in den! Jag använder själv menskopp, men lyckligtvis hade jag ännu kvar av dessa!

1: Okej.

Vännerna fortsätter glatt till simhallen.

STOPP – förklaringar för ledaren

^[26] Mensskydd orsakar inga sjukdomar eller cancer och det är tryggt att använda dem. I Uganda trodde många att mensskydd kan göra en sjuk eller orsaka till exempel cancer. Sådana uppfattningar beror på att alla inte har fått tillräckligt med information om mens.

[27] Under mensesen kan man göra samma saker och idka samma hobbyer som när man inte har mens; till exempel simma, bara man ser till att använda ett skydd som lämpar sig för situationen. När man simmar kan man exempelvis använda menskopp.

[28] Ja, alla har faktiskt inte råd med mensskydd eftersom de är dyra. Dagsbudgeten för familjer i Uganda är ofta så liten att det inte blir några pengar över för mensskydd. Också i Finland är mensskydd dyra och samma situation kan även förekomma här. Vet ni hur mensskydd beskattas i Finland?

[29] Eftersom alla familjer inte har en likadan ekonomisk situation kan det vara svårt att förstå att sådant som är vanligt och självklart för någon inte är tillgängligt för någon annan.

[30] I de intervjuer som gjordes i Uganda märkte man att om mensskydd finns att tillgå, använder man dem så länge som det är möjligt. Vissa kanske bara har en binda eller så använder man gamla kläder, växtblad eller tidningspapper i stället för bindan. Borde alla ha tillgång till de hygienprodukter de behöver?

Stödfrågor till diskussionen:

- Hur påverkar bristen på bindor/tamponger eller andra mensskydd skolgången? Eller hobbyerna?
- Kan man i Finland hamna i en situation där man inte har pengar till mensskydd?
- Kommer ni på någon seglivad myt i Finland om mensskydd eller vet alla hur de olika skydden ska användas?

7. Skolgång under mensesen

Barnet: Mamma, mamma, kom hit! (Ropar)

Mamman: Vad är det nu, gör dig klar för skolan!

Barnet: Mamma, jag började blöda!

Mamman: Låt oss se! Jaha, du fick mens. I dag får du stanna hemma, du kan inte gå till skolan så där!^[31]

Barnet: Mamma! Vi har prov! Varför får jag inte?

Mamman: Vill du gå till skolan med smutsig klänning? Vi har inga skydd nu.^[32]

Barnet: Kanske ingen märker.

Mamman: Det är klart att de märker och sedan retar de dig! Ett är säkert, du stannar hemma!^[33]

STOPP – förklaringar för ledaren

^[31] Mensen är ett tabu i många länder, till exempel i Uganda. Även i Finland är mensens förknippning med skam och tabu. I Uganda tänker man ibland att man inte får gå till skolan när man har mens. Tycker ni att det här är rätt?

^[32] Utöver myter kan bristen på mensskydd leda till att man skippar skoldagar.

Under mensens tid blir man tvungen att stanna hemma. Det här medför att man varje månad kan missa 3–5 skoldagar. Vilka konsekvenser får det? (Underpresterande, stanna på klassen, avhoppande från skolan, ojämlikhet.)

^[33] Eftersom mensens tid är förknippad med stor skam och tråkiga uppfattningar kan man även bli mobbad för mensens tid, till exempel om man har fläckar på kläderna eller är på dåligt humör. Är det rätt? (Nej.)

Stödfrågor för diskussionen:

- Hur påverkar skolfrånvaron individens liv?
- Är det bra om föräldrarna vill att barnet stannar hemma?
- Är det bra om barnet självt vill stanna hemma? Vilka orsaker kan du komma på för att man skulle vilja stanna hemma under mensens tid?
- Hur är det med jämställdheten mellan könen i större skala?